

GEHEIM

R 3323/R II-13
14486/P/69

27 november 1969

Land: FRANKRIJK/EEG/ENGELAND

Onderwerp: POMPIDOU en de europese top.

Referenties:

Datum van waarneming: tweede helft november 1969.

Bron: betrouwbaar met goede contacten in politieke kringen in Parijs.

Opmerkingen: Dit bericht is uitsluitend bestemd voor gebruik ten Departemente.

Bijlagen: rapport.

Mede Verzonden aan: De Minister van Buitenlandse Zaken.

Zijner Excellentie de Minister-President,
Plein 1813, nr.4
'S-GRAVENHAGE .-

GEHEIM

GEHEIM

27 november 1969

POMPIDOU en de europese top.

I. Inleiding.

Een lid van het kabinet van POMPIDOU verklaarde in een vertrouwelijk gesprek rekening te houden met het feit dat POMPIDOU op de europese topconferentie te Den Haag met een onverwachte geste zal komen. POMPIDOU zoekt een "éclat", hetgeen verder zal moeten gaan dan een bevestiging van wat SCHUMANN al heeft uiteengezet.

Deze gesprekspartner, alsmede andere bronnen met goede relaties in regeringskringen, stelde overigens uitdrukkelijk dat POMPIDOU zo mogelijk nog zwijgzamer is dan DE GAULLE.

In een vertrouwelijke discussie werden de volgende stellingen en hypothesen naar voren gebracht:

- a. Het klimaat in Frankrijk is in het algemeen mismoedig. De openbare mening is pessimistischer over de economische toestand dan volgens koele buitenlandse waarnemers - met name uit de Verenigde Staten en Zwitserland - redelijk is. Alleen al voor zijn economische herstelplan moet Pompidou de openbare mening een hart onder de riem steken.
- b. Het manifest van veertig leden van de "Beweging voor onafhankelijkheid van Europa" is weliswaar zeer scherp gesteld en ook ondertekend door twaalf gaullistische kamerleden (van de 287), vijf oud-ministers en door minister MICHELET, maar het is zo excessief dat het als zodanig geen betekenis heeft. Men moet het volgens deze gesprekspartners alleen zien als een uiting van een pressiegroep dat felle taal gebruikt omdat het reden heeft om aan te nemen dat POMPIDOU met concessies op Europees gebied zal komen. (Het manifest pleit voor uitsluiting van engelse en Amerikaanse invloed uit Europa en stelt als doel een verenigd Europa zonder Engeland maar met de Sowjet-Unie)
- c. De openbare mening blijkt volgens de opiniepeilingen aanzienlijk "Europeser" geworden. Een geslaagde topconferentie, met nieuwe hoop voor Europa en een goede pers voor POMPIDOU zal daarom indruk maken.
- d. President POMPIDOU heeft zich sinds zijn verkiezing op de achtergrond gehouden en heeft voortdurend premier CHABAN-DELMAS naar voren geschoven. Het gevolg is dat de openbare mening blijkens de opiniepeilingen zijn rol begint te bagatelliseren. POMPIDOU heeft zelf al gezegd dat hij natuurlijk nooit dezelfde invloed zal hebben als

GEHEIM

GEHEIM

generaal DE GAULLE, maar hij wil zeker niet de rol gaan spelen van een "chrysantententoonstelling openende president". Hij wenst - daar is zijn omgeving het over eens - duidelijk op te treden en zich waar te maken, maar dan alleen inzake werkelijk belangrijke kwesties. De Europese top zou daartoe een mogelijkheid vormen.

- e. De politiek ten aanzien van Frans-Canada, het Midden-Oosten en de Grote Commissie in Moskou zijn detailpunten van het buitenlandse beleid van DE GAULLE die worden gehandhaafd. Dank zij de "continuïteit" op die punten is er een "opening" mogelijk inzake Europa.

- f. Generaal DE GAULLE heeft laten weten dat hij zal blijven zwijgen behalve wanneer gaullistische kopstukken hem meningen in de mond zou pogen te leggen die hij niet deelt.

Het verzet waarop POMPIDOU zou stuiten bij de gaullisten als hij inzake Europa een stap vooruit zet is minder te vrezen dan b.v. het verzet waarop de regering al is gestoten toen het de staatstelevisie grotere vrijheid gaf en de informatieve sector op het eerste net in handen gaf van iemand die sommige gaullisten een "maoïst" noemen.

Een opiniepeiling over de wenselijkheid van DE GAULLES terugkeer en de nederlaag van COUVE DE MURVILLE hebben de gaullisten geleerd dat zij een toontje lager moeten zingen. Een opstandje over de televisie is door CHABAN-DELMAS onderdrukt met het dreigement van kamerontbinding. De gaullistische kamerleden weten immers dat velen hunner hun zetel zullen verliezen als er nieuwe verkiezingen komen. Een buitenkansje in electoraal opzicht als de mei-revolutie valt niet op te rekenen. Pro memorie valt nog te vermelden dat het pro-Engelse rapport van DE BROGLIE niet door de gaullistische kamerleden werd verworpen.

II. Welke geste zou POMPIDOU kunnen maken?

In de discussie werden de volgende theoretische mogelijkheden door de gesprekspartners naar voren gebracht en getoetst aan de waarschijnlijkheid ervan:

- 1. Het loslaten van de eenstemmighedsregel en het aanvaarden van de meerderheidsregel (hetgeen volgens het verdrag van Rome al in 1965 had moeten gebeuren) wordt door gesprekspartners hoogst onwaarschijnlijk geacht, om niet te zeggen volkomen uitgesloten.

Weliswaar kan POMPIDOU zich geleidelijk aan meer veroorloven. De orthodoxe pressiegroep verliest terrein (nederlaag COUVE DE MURVILLE, opinie-

GEHEIM

peiling waaruit blijkt dat men DE GAULLE niet terug wil, behoorlijke meerderheid in fractie voor uitsluiting van VALLON, mager gebleven resultaten van groepen „Présence et Action du Gaullisme,(PAG), gedurfde pro-Engelse verklaringen van DE BROGLIE, gematigd pro-Engelse verklaringen van staatssecretarissen als HAMON en BAUMEL en tenslotte de groeiende zekerheid dat DE GAULLE ervan heeft afgezien nog een rol te spelen)

Maar wanneer POMPIDOU op een zo essentieël punt als de nationale "zelfbeschikking" zou breken met DE GAULLE zou dat toch wel zeer grote deining wekken, misschien niet fataal, maar toch een onrust op politiek gebied die POMPIDOU niet kan gebruiken juist omdat hij met zijn geste een psychologisch effect wil bereiken. Op praktisch gebied zou zulk een stap Frankrijk van zijn enige werkelijk doel-treffende wapen beroven, terwijl de openbare mening de portée van "het gebaar" niet zou begrijpen. Daarbij komt dat DEBRÉ zich anders t.o.v. Englands toetreding is gaan opstellen alleen omdat hij zo de supranationale boot hoopaf te houden.

2. Op inschikkelijkheid inzake de landbouwfinanciering is in het licht der jongste ontwikkelingen geen kans. De ontevredenheid en het wantrouwen van de boeren zijn sterk toegenomen sinds de meirevelutie, toen het de boeren waren die met hun stemmen het regime reddden. Ook lang voordien heerste er geregeld, grote agitatie bij de boeren, maar ditmaal is de toestand zeer zorgwekkender.

Het plan MANSHOLT en het rapport van de door de toenmalige minister van Landbouw, FAURE, ingestelde commissie-VEDEL geven de kleine boeren het idee dat zij door Parijs in de steek gelaten worden of zullen worden. Een nieuwe teleurstelling was dat de Landbouwprijzen niet met het devaluatiepercentage omhoog zijn gegaan. (Opmerkelijk in dit verband is dat de in het parlement teruggekeerde Edgar FAURE zijn opvolger DUHAMEL zulks in het begrotingsdebat verweten heeft. FAURE blijft aan zijn politieke toekomst denken. Hij heeft zich indertijd de dankbaarheid der boeren verworven door minder dan zijn voorganger PISANI te werken aan modernisering en meer aan verhoging van de prijzen).

Tot voor anderhalf jaar was het boerenprotest in wezen "poujadistisch" maar sindsdien zijn eerst de linkse extremisten gaan merken wat voor een uiterst vruchtbaar terrein zij hier konden bewerken en onmiddellijk

GEHEIM

daarop de communisten die nog nooit zoveel hebben gedaan aan de plattelandsbevolking als nu.

Hierbij komt nog dat de grote groep van gaullistische kamerleden uiterst gevoelig is geworden voor de ontevredenheid der plattelandsbevolking. Dank zij het nieuwe grondwettelijke systeem is de kamer veel minder bijeen dan vroeger, zodat de kamerleden veel meer tijd doorbrengen in hun kiesdistricten. Zij weten toch al dat de verkiezingen van juni 1968 nooit meer terug zullen komen en dat er een honderd gaullisten minder zouden komen te zitten in een volgende Nationale Vergadering. Als zij in contact met hun kiezers zijn worden zij van die vrees nog meer doordrongen.

Vandaar ook de agressiviteit van gaullistische kamerleden zoals met name de 33-jarige Olivier SPIRN, die al een paar keer aan het hoofd van een delegatie boeren naar Parijs is getrokken om er DUHAMEL onder druk te zetten. DUHAMEL zelf, die voor het eerst in de regering zit, wil ook zijn politieke toekomst niet in gevaar brengen. Vandaar dat het zoals in vorige regeringen al gebruikelijke touwtrekken tussen de ministers van landbouw en van financiën ditmaal nog feller gaat dan anders. De jongste geringe prijsverhogingen (op 19 nov. aangekondigd) van rundvlees en boter zijn er alleen doorgekomen nádat CHABAN-DELMAS het hoog gelopen conflict tussen beide ministers ten voordele van DUHAMEL had beslist.

Dit alles werkt er toe mee dat er geen ongelukkiger terrein te bedenken valt voor eventuele "gebaren" van POMPIDOU in Den Haag dan de landbouwregeling.

Tenslotte zij nog het volgende opgemerkt. DE GAULLE was bereid Engeland toe te laten tot "een veel lossere Europa" dan het huidige. POMPIDOU zou het dreigement van zo'n los samenhangend Europa kunnen gebruiken als pressiemiddel om een zo voordelig mogelijke landbouwregeling te verkrijgen.

3. Wat betreft de mogelijkheid dat POMPIDOU een "geste" doet door de Europese Commissie van de EEG, onder controle van het Europese Parlement, eigen middelen te geven lopen de meningen uiteen van "lang niet onmogelijk" tot "het zou mij niet verbazen". Zulk een stap zou zowel in het buitenland grote indruk maken als op de franse openbare mening. Het kost Frankrijk in financiëel opzicht niets. Er ontstaat dan een breuk met DE GAULLE, die de crisis van 1965 niet alleen ontketende over de overgang tot de

GEHEIM

GEHEIM

meerderheidsregel maar ook over die "eigen middelen", maar deze inbreuk op de orthodoxie^{is} minder groot en zij zal dus een aanvaardbaar risico voor POMPIDOU zijn. Het zou op de Vijf een gunstige indruk maken als een onderpand voor Frankrijks nieuwe Europese koers.

Frankrijk zou daarmee de Europese Commissie voor zich winnen en ook de jonge gaullistische parlementariërs, die opstandig worden omdat zij de indruk hebben dat zij er te weinig aan te pas komen. Zo'n stap zou binnenlands politiek gezien ook geheel passen bij de belofte het parlement weer meer inspraak te geven. Herwaardering door het Elysée van het Europese parlement straalt ook af op het Franse parlement.

Nog een stap verder zou het voor de hand liggen het Europese Parlement geheel of gedeeltelijk rechtstreeks te laten kiezen, maar dat gaat althans voor het ogenblik nog te ver. In ieder geval kan er voor de nabije toekomst (enkele jaren) nog niet tot zulke verkiezingen worden overgegaan, omdat tenminste drie EEG-landen (Frankrijk, Italië en Duitsland maar vooral Frankrijk zelf) vrezen dat Europese verkiezingen in hun land een zó volkomen verschillende uitslag zouden opleveren dan de laatste nationale verkiezingen, dat het nationale parlement er, in zijn huidige samenstelling, in een scheve positie door zou komen.

4. Een relance van de politieke unie.

In zijn artikel in Le Monde van 22 november j.l. heeft FONTAINE sterk gesuggereerd dat begonnen moet worden met een relance van de politieke unie. Dit betoog ligt zozeer in de lijn van de Britse ambassadeur in Parijs, SOAMES, dat de indruk bestaat dat SOAMES FONTAINE heeft geïnspireerd. Hierbij moet nog worden opgemerkt dat ook Debré hier voor zou voelen. DEBRÉ heeft indertijd een grote rol gespeeld in de affaire SOAMES.

Uiteraard kan zulk een relance zich niet beperken tot de Zes, maar op zijn minst moet ook Engeland erbij betrokken worden.

Het voordeel van een geste op dit gebied zou zijn dat de pompidolisten zouden kunnen stellen dat POMPIDOU alleen maar is verder gegaan op de weg die DE GAULLE met SOAMES al had verkend.

Het bezwaar van Engeland dat volwaardig lid van de EEG zou willen is ondervangen door de in ieder geval van POMPIDOU verwachte toezegging dat de besprekingen over de Engelse kandidatuur en daarna de onderhandelingen binnen een redelijke termijn kunnen beginnen.

CONCLUSIE: Een relance van de politieke unie, met Engeland erbij, ligt binnen de grens van het mogelijke.

GEHEIM

Eigen middelen voor de EEG onder controle van het Europese parlement voorstellen is een stap die voor POMPIDOU het maximum aan voordelen zou hebben en een minimum aan nadelen.

GEHEIM